

Bienala teatrului „Eugen Ionescu”, Chișinău, 22-31 mai

Oana BORȘ

Teatrul... „o armă îndreptată împotriva frontierelor”

Se poate spune că Bienala Teatrului Eugen Ionescu, BITEI, este una dintre cele mai importante manifestări teatrale din Republica Moldova. Născută în urmă cu 9 ani (1994), la numai trei ani după ce regizorul Petru Vutcărau a înființat teatrul ce poartă numele dramaturgului român, bienala, a devenită loc de întâlnire pentru trupe din întreaga lume, deschizând o poartă către acea normalitate dată de schimbul cultural, de înscrierea în fluxul internațional al valorilor teatrale. Lucru extrem de firesc în altă parte, dar atât de dificil, după cum știm din propria experiență, în zone marcate de transformări și instabilități, așa cum este și Basarabia. Aici, fiecare eveniment de acest fel pare o luptă câștigată, prin simplul fapt că are loc. Astfel, de exemplu, ediția din anul acesta (care s-a desfășurat între 22–31 mai) s-a bucurat, din partea oficialităților, numai de sprijinul Primăriei orașului Chișinău. Ministerului Culturii a adoptat politica indiferenței. Atitudine frustrantă într-un sistem în care viața culturală este monitorizată, de fapt, chiar mai mult decât trebuie, de către forul de resort al puterii.

Numai că aceste lucruri, ce lasă sechele mai ales în sfera relațiilor organizatorilor cu structurile conducătoare, trec pe plan scund, atât timp cât manifestarea în sine, din punct de vedere artistic, a însemnat o bucurie a întâlnirii, a comunicării în limbajul nealterat și pur al artei. Ce și-a dorit directorul festivalului? “Să uităm zece zile că suntem diferiți. Să încercăm să distrugem frontierele dintre noi. Și dacă Teatrul este o armă, s-o îndreptăm împotriva frontierelor!”

Astfel au fost rupte „frontierele înstrăinării” dintre Basarabia și: Ucraina (prin Teatrul din Harkov cu *Hamlet. Vise*, în regia lui Andriy Zholdak, și Teatrul din Lvov), Anglia (prin Perpetual Motion Theatre), Italia (prin Teatro Moncalieri), Elveția (prin Teatro delle Radici), Japonia (prin Teatrul Yokohama Boat), Serbia (prin New Balkan Wave), Bulgaria (prin Teatrul din Silistra), România. Opțiunea selecționarului s-a îndreptat, în spațiul românesc din vestul Prutului, către tineri regizori, cu stiluri diferite, regizori ce și-au câștigat deja un nume: Claudiu Goga (*Revizorul* de Gogol, Teatrul Național Craiova), Radu Apostol (*Drept ca o linie* de Luis Alfaro, Teatrul “Maria Filotti”, Brăila), Radu Afrim (*Alge*, după Garcia Lorca, Teatrul “Andrei Mureșanu”, Sfântu Gheorghe și *No. Mom's Land* după Beckett, Teatrul Luni de la Green Hours). Li s-au alăturat spectacolul Naționalului ieșean *Inimă de câine* după Bulgakov, regia Ion Sapdaru. și a Teatrului “Radu Stanca” din Sibiu, *Anonimul venețian* după Giuseppe Berto, un spectacol de Florin Zamfirescu, precum și recitalul lui Florin Piersic Jr., *Sex, Drugs, Rock and Roll* după Eric Bogusian. Evident, gazdele au fost prezente cu cele mai importante spectacole din peisajul teatral basarabean. Teatrul Național “Mihai Eminescu” a deschis Festivalul cu montarea *Când Isadora dansa* de Martin Sherman, regia Ada Lupu. Teatrul Ginta Latină a prezentat *Mofturi parfumate* după Cargiale, regia Petru Hadârcă, în timp ce Teatrul Satiricus a ieșit la rampă cu un alt Cargiale, *O scrisoare pierdută*, regia

Sandu Grecu. *Regele Lear*, regia Ilya Shats a fost propunerea festivalieră a Teatrului "A. P. Cehov", pentru ca, organizatorii festivalului, Teatrul "Eugen Ionescu", să prezinte *Mașinăria Cehov* de Vișniec în regia lui Petru Vutcărău.

Născut ca o colaborare dintre Teatrul „Eugen Ionescu” și „Les Oiseaux de Passage” (Die, Franța), spectacolul *Mașinăria Cehov* este de fapt imaginea finalizării unui proiect finanțat de către Ministerul Culturii din Franța. Special pentru acesta, Matei Vișniec a scris o piesă despre "Cehov și moartea imposibilă a acestuia". Întâlnirea dintre autorul – care mărturisea că această piesă nu seamănă cu nimic din ce a scris până acum, pentru că este o piesă "cehoviană" – și regizorul Petru Vutcărău, bun cunoscător al culturii ruse, "lupta" dintre ei, a dat naștere unui spectacol de mare frumusețe și finețe.

Personaje pierdute din lumea fantastică a spiritului unui creator pășesc și se pierd într-un spațiu-metaforă a veșniciei, umbrat de prezența livezii de vișini și pierdut în culoarea nedefinită a nisipului ce acoperă scena, un spațiu cu contururi neclare, în care ai senzația instabilității. Aici, moartea și viața și sufletul (personajul inventat de către regizor, personaj cu zbor frânt ca al pescărușului-pălărie ce o poartă pe cap) se întâlnesc. Este lumea creată, născută și renăscută... Aici până și Cehov-autorul-creatorul este neputincios... Căci ce se întâmplă când piesa a fost scrisă? Doar să înceapă o alta. Destinul personajelor o dată trasat, nu mai poate fi schimbat. Lupta lui Cehov-autorul-creatorul poartă semnul neputinței. El se luptă cu ireversibilitatea. Cu Timpul. Iar neputința macină. Îmbolnăvește. Boală ce nu mai are leac. Căci viața curge lin, așa cum curge nisipul printre degetele personajelor la finalul spectacolului, pe nesimțite, dar ferm, în destine ireversibile.

Nici medicii nu mai pot face nimic. Ei sunt oricum figuri caricaturale din altă lume, pierdută parcă aici, în hăul veșniciei. Și dacă ar fi să împingem metafora mai departe, ei sunt fantomele aducere-aminte ale lumii grotescului, pe care Vutcărău o parcurgea în spectacolele sale, nu demult.

Jucat în limba franceză – de altfel prezența în distribuție a actorilor Olivier Comte și Brigitte Perroton impunea aceasta – spectacolul a dat imaginea unei echipe, de care întotdeauna spiritul lui Vutcărău are nevoie, un cuvânt aparte fiind necesar pentru rafinamentul scenografiei semnată de Stela Verebceanu.

Teatrul "Eugen Ionescu", Chișinău în coproducție cu „Les Oiseaux de Passage”, Die, Franța – *Mașinăria Cehov* de Matei Vișniec. Regia: **Petru Vutcărău**. Scenografia: **Stela Verebceanu**. Muzica: Jacques Coutureau. Light designer: Joel Bonnet. Distribuția: Olivier Comte, Valeriu Ungureanu, Valeriu Pahomi, Larisa Minov, Gheorghe Pietraru, Ala Menșicov, Dumitru Mamei, Gheorghe Butucea, Angela Sochircă, Brigitte Perroton, Dorina Talmazan.

